

KÖZLEMÉNYEK

MAGYARORSZÁG TÁRSADALMA 1869-BEN. A MOSAIC-PROJEKT MAGYARORSZÁGI ADATBÁZISA¹

ŐRI PÉTER

Bevezetés

A kvantitatív történeti demográfiai kutatások világszerte egyre inkább a nominatív mikroadatokat elemzésére épülnek. Ezt igazolhatják az elmúlt néhány évtized erőfeszítései számos európai és tengerentúli országban, amelyek során nagy számítógépes adatbázisok épültek történeti népszámlálások vagy anyakönyvek név szerinti adataiból (Faragó 2003. 319–321). Az irányváltás részben a korábbi makrokutatások kifulladásából, azok korlátainak felismeréséből ered. Míg makroadatokat nem állnak kellő részletességgel a rendelkezésünkre, és a valódi ok-okozati kapcsolatok helyett a statisztikai elemzési módszerek inkább a különböző tényezők együttmozgását tudják kimutatni, addig a különböző, egymásra hatást gyakorló tényezők az egyének szintjén (ahol a demográfiai viselkedést alakító döntések születnek) többnyire mérhetőek, az individuális viselkedést összetett modellek tesztelésével és modern elemzési technikák alkalmazásával jobban fel lehet tárni. A kutatás súlypontja az individuális szint és a longitudinális elemzés felé tolódott, az időbeli változás elemzése mellett a területi összehasonlítás is fontos szemponttá vált. A demográfiai változást és különbségeket a lehető legteljesebb kontextusukban igyekeznek megérteni, és ehhez leggyakrabban az eseménytörténeti elemzés (event history analysis) módszerét használják. A hagyományos családrekonstrukciós módszert az elemzésbe bevont források gazdagságával, az egyéni viselkedés modellezésével, a változók közötti kereszthatások kiszűrésével haladják meg.²

A mikrodemográfiai adatok elemzésének szükséges előfeltételei az individuális szintű adatokat tartalmazó adatbázisok. A fentiek értelmében a modern demográfiai elemzést lehetővé tevő adatbázisok anyakönyvekre, népességregiszterekre és/vagy ismétlődő népszámlálások adataira épülnek. Ezek szerencsés esetben együtt képesek információt szolgáltatni az egyéneket érintő demográfiai eseményekről és mindazokról az egyéni, háztartási vagy közösségi szintű körülményekről (pl. nem, kor, családi álla-

¹ A tanulmány tárgyaül szolgáló kutatás és adatbázis-építés a MOSAIC Projekt keretében a Max Planck Gesellschaft anyagi támogatásával folyt, szoros szakmai együttműködésben a rostocki Max Planck Institute for Demographic Research-el (MPIDR).

² Módszertani kérdésekkel kapcsolatosan a teljesség igénye nélkül lásd: Gutman–Alter 1993, Alter 1998, Kok 2007, Alter–Mandemakers–Gutman 2009. Módszertani kérdésekről és azok gyakorlati működéséről: Bengtsson–Campbell–Lee 2004 és Tsuya–Wang Feng–Alter–Lee 2010. Magyarország vonatkozásában: Pakot 2009. 2011., Pakot–Őri 2012.

pot, társadalmi, vagyoni helyzet, illetve háztartás-összetétel, a lakóhely sajátos viszonyai stb.), amelyek között a demográfiai eseményekkel kapcsolatos individuális döntések születtek. Az anyakönyvi adatok tájékoztatnak a demográfiai eseményekről, a regiszterek, népszámlálások pedig a demográfiai arányszámok kiszámításához szükséges ún. kockázati népesség (akikre vonatkozóan valamely demográfiai esemény bekövetkezése valószínűsíthető) létszámát adják meg. Természetesen ilyen források csak egyes helyekre és időpontokra állnak rendelkezésünkre (pl. Belgium, Hollandia, Svédország, Olaszország), népességregiszterek vagy sorozatos censzusok hiányában más források bevonása is igen hasznos lehet (adójegyzékek, választási névjegyzékek, közmunka kivetés stb.).³

A történeti demográfiai kutatás fő sodrát jelentő longitudinális mikroelemzést lehetővé tevő adatbázisok tehát szükségképpen az anyakönyv és/vagy népességregiszter jellegű forrásokra épülnek. Ezek azonban – túl azon, hogy nem állnak mindenhol rendelkezésünkre – hihetetlenül munka- és időigényesek. Ezért többnyire néhány többkevesébe szisztematikusan kiválasztott település adataiból épülnek fel, amelyek önmagukban nem alkalmasak valamely „nemzeti” népességtörténet konstruálására, de igen mély tudást nyújtanak múltbeli mikrotársadalmak működéséről és nemzetközi, illetve „kulturaközi” összehasonlító vizsgálatokra is alkalmasak.⁴

A longitudinális adatbázisoknak is szerves részét képezi egy-egy történeti népszámlálás anyaga. Ezek egyrészt sorozatot alkotva hosszabb időn keresztül nyújthatnak információt a kockázati népességről, másrészt önmagukban is átfogó és adatgazdag keresztmetszeti képet adhatnak egy adott társadalom viszonyairól. Ráadásul itt kínálkozik a lehetőség arra, hogy egy-egy időpillanatra nézve nagyobb, akár nemzeti szintű mintát is számítógépre rögzíthetnek, mivel ennek munkaigényessége összehasonlíthatatlanul kisebb, mint a longitudinális adatbázisok kiépítéséé. Ezért ahol nem állnak rendelkezésre a hollandiaihoz hasonló népességregiszterek, ott a mintavételes anyakönyvi adatbázisokra épül egy-egy népszámlálás teljes fennmaradt anyagának adatbázisba szervezé-

³ Magyarországról a különböző típusú források adatainak individuális szintű összekapcsolására (record linkage) példa: Benda 2008.

⁴ Erre jó példa az ún. Eurasia projekt, amelynek keretében néhány svéd, belga, olasz, kínai és japán falusi közösség összehasonlító elemzése zajlik (Bengtsson–Campbell–Lee 2004 és Tsuya–Wang Feng–Alter–Lee 2010). A „nemzeti” népességtörténet konstruálására kivételes példa az angol és a francia szintézis, de ezek alapját még a hagyományos Henry-féle családrekonstrukciós módszer jelentette. A projektek eredményeiről lásd: Wrigley–Schofield 1981, Wrigley–Davies–Oeppen–Schofield 1997, illetve Dupâquier 1995. A mintavételi eljárásokról beszámol: Buskó 2003. és Sohajda 2003.

Az anyakönyvi és regiszter- és/vagy népszámlálási adatokat tartalmazó longitudinális mikroadatbázisok részletes bemutatása túlnőne e tanulmány keretein. Átfogó képet ad róluk a European Historical Population Samples Network program (EHPS-Net) honlapja (www.ehps-net.eu/databases). Az EHPS-Net célja éppen e meglévő, de különböző formátumokba szervezett adatbázisok egységesítése és on-line elérhetőségük biztosítása. Adatgazdagságuk és az eddigi eredmények alapján kiemelhetjük a holland nemzeti adatbázist (Historical Sample of the Netherlands: <http://www.iisg.nl/hsn>), a quebec-i adatbázist (www.genealogy.unmontreal.ca), valamint a svédországi Lund és Umea egyetemén létesített adatbankokat (www.lusem.lu.se; <http://www.ddb.umu.se/english/database>).

se.⁵ A gépre vitt adatmennyiség és a censusok gazdag tartalma nagyon értékes keresztmetszeti elemzéseket tesz lehetővé, amelyek ma talán már nem tartoznak a történeti demográfiai kutatások fősodrába, de továbbra is komoly érdeklődésre tarthatnak számot. Egyrészt így közelebb lehet jutni egy-egy „nemzeti” szintézis elkészítéséhez, másrészt számos korábbi kutatási kérdés ma sincs megnyugtatóan lezárva.⁶ Ezek esetében a korábinál nagyobb individuális adatbázisok létrehozása, ezeknek Észak-Nyugat-Európán és Észak-Amerikán túli felbukkanása fontos új eredményeket hozhat a kutatásban. Így pl. a család-és háztartáskutatásban a hatvanas évek óta kulcsszerepet játszó Hajnal-modell (Hajnal 1965, 1982) kritikájában, megítélésében, az ezzel kapcsolatos vita lezárásában nagy jelentősége lehet a fent vázolt jelenségnek (Faragó 2001; Szołtysek 2008; Gruber– Szołtysek 2012). Ugyanakkor az adatok egyéni szintű felhasználása, új elemzési technikák kidolgozása a család- és háztartásszerkezeti kutatások mellett más kérdések vizsgálatát is lehetővé teszik (pl. termékenység: Garrett–Reid–Schürer–Szreter 2003).

A fenti szempontok vezettek oda, hogy 2011-ben a rostocki székhelyű Max Planck Institute for Demographic Research (MPIDR) történeti demográfiai laboratóriuma elindította az ún. MOSAIC-projektet, amelynek célja, hogy a kontinentális Európa történeti népszámlálásainak fennmaradt individuális adataiból szervezzen on-line elérhető adatbázist. Magyarország az 1869-es népszámlálás anyagából vett reprezentatív minta létrehozásával vesz részt a nagyszabású kutatási programban. Tanulmányunk röviden bemutatja a MOSAIC projektet, leírja a magyarországi adatbázis-építés lehetőségeit és az 1869-es népszámlálásból vett mintát.

A MOSAIC-projekt

A nagyszabású adatbázis-építési terv szinte bizonyosan a kelet-közép-európai család-és háztartás-kutatás igényéből bontakozott ki 2011 tavaszán. Ekkor az MPIDR történeti demográfiai laboratóriuma már rendelkezett egy alapos, a 19. század végi Német Császárság területére vonatkozó levéltári felméréssel és egy, a német államokban 1846-ban végrehajtott népszámlálásból vett mintával (Gehrmann 2009). A következő lépés a Habsburg Birodalom, pontosabban a történeti Magyarország volt. A 2011 elején a KSH Népeségtudományi Kutatóintézete (NKI) és az MPIDR által aláírt szerződésnek megfelelően az NKI kutatói felmérték a történeti Magyarország (elsősorban a mai országterület, Erdély és a Felvidék) fennmaradt individuális szintű népszámlálási és népszámlálásszerű forrásait, kidolgoztak egy mintavételi eljárást és digitalizálták a minta adatait. 2011 tavaszára a terv kibővült: az MPIDR kutatói egyrészt a leendő on-line adatbázis részére önkéntes „adományokat” kezdtek gyűjteni már létező európai adatbázisoktól, másrészt a levéltári kutatást, mintavételt és a minták digitalizálását egy sor európai országban kezdték (Litvániában, Ukrajnában, Ausztriában, Romániában,

⁵ Így pl. Norvégiában, ahol a longitudinális anyakönyvi mintát kiegészíti az 1865 és 1910 közötti népszámlálások teljes anyaga (Norwegian Historical Data Centre: <http://www.rhd.uit.no/indexeng.html>).

⁶ A legnagyobb történeti népszámlálási adatbázisokat Amerikában találjuk: az Integrated Public Use Microdata Series (IPUMS: www.ipums.org), illetve a North Atlantic Population Project (NAPP: <https://www.nappdata.org/napp/>).

Lengyelországban, Szerbiában és Hollandiában). Eközben az együttműködő partnerintézmények majd egész Európát és Észak-Amerika egy részét behálózták.⁷ A cél immáron egy, az IPUMS-hoz vagy a NAPP-hoz hasonló, a kontinentális Európa államaira kiterjedő népszámlálási mikroadatbázis felépítése volt, amely harmonizált, on-line bárki számára szabadon elérhető adatokat tartalmaz a népszámlálás időpontjától függetlenül, és lehetővé teszi az összehasonlító demográfiai és társadalomtörténeti kutatásokat. A projektet az MPIDR koordinálja és részben finanszírozza, szakmai irányítói Joshua R. Goldstein igazgató, valamint Mikolaj Szołtysek és Siegfried Gruber, az MPIDR történeti demográfiai laboratóriumának vezetője, illetve munkatársa voltak. A levéltári leltárak elkészítése, a mintavétel és az adatok digitalizálása a partnerintézmények kutatóinak a feladata volt, az adatharmonizációt és az adatok tárolását az MPIDR végzi.

Jelen pillanatban rendelkezünk jó néhány európai országra vonatkozó részletes levéltári leltárral, amelyek a népszámlálásszerű forrásokról gyűjtöttek információkat. Az elkészült jelentéseket az MPIDR és a MOSAIC-projekt Working Paper sorozata teszi hozzáférhetővé (Magyarországról: Őri–Pakot 2011). A MOSAIC honlapján át hozzájuthatunk nagymennyiségű, harmonizált háztartás-összeírási vagy népszámlálási adathoz Európa legkülönbözőbb részeiből. A történeti Magyarországra, Németországra és a fent felsorolt országokra vonatkozó 19. századi népszámlálási minták digitalizálása befejeződött, jelenleg az adatharmonizáció folyik. A tervekről, a levéltári forrásadottságokról, valamint az első eredményekről két konferencia adott számot: az elsőre 2011 májusában Rostockban, a másodikra 2012 szeptemberében Budapesten került sor.

A MOSAIC adatbázis jövője mégis bizonytalan. Az MPIDR történeti demográfiai laboratóriuma az idei igazgatóváltás következtében lényegében feloszlott, az adatharmonizációs munka tovább folyik, de az adatbázis bővítésére a közeljövőben valószínűleg nem kerül sor. Az adatok tárolását ezentúl a kaliforniai University of Berkeley végzi majd, a változások következményei egyelőre nem láthatók tisztán. Az elért eredmények mégis jelentősek, a forrásokról való ismereteink jelentősen kibővültek, létrejött egy működőképes, bárki számára elérhető népszámlálási adatbank, és így egy sor kelet-közép-európai ország kutatói is bekapcsolódhatnak az összehasonlító kutatásokba.

Magyarországi történeti demográfiai adatbázisok: források, eredmények és lehetőségek

Magyarországon a kvantitatív történeti demográfiai vizsgálatok lehetséges forrásai hasonlóak más európai országokéhoz: alapvetően (egyházi, majd 1895-től állami) anyakönyvek, népszámlálások, egyházi és egyéb összeírások és szórványosan fennmaradt (elsősorban egyházi) regiszterszerű ún. családkönyvek.

A népszámlálások és az ahhoz hasonló összeírások leltárát a MOSAIC projekt keretében igyekeztünk felmérni (Őri–Pakot 2011). Itt az adott területre vonatkozó (tehát nemcsak az országos), teljes körű összeírásokat vettük figyelembe, a valamely résznépességre irányulókkal nem foglalkoztunk (adóösszeírások, zsidók, cigányok stb. összeírásai), ugyanakkor nem mellőztük a feudális korszak nem nemes összeírásait, ahol a népesség egy meglehetősen kis hányada maradt ki a számlálásból, elsősorban politikai okokból. Emellett leltárunk csak azokra az összeírásokra tért ki, amelyeknek maradtak fenn egyéni szintű adatai (tehát az eredeti számlálólapok).

⁷ Részletesen lásd a MOSAIC honlapját: www.censusmosaic.org.

A levéltári kutatás alapvetően két tanulsággal járt.⁸ Az egyik: Magyarországon (tehát a mai ország területén is) bőségesen maradtak fenn individuális szintű népszámlálási, összeírási anyagok. Sokkal kevesebb, mint egyes európai országokban, de sokkal több, mint amire előzetesen számítottunk. Ezek nagy részét, főleg a 19. századi anyagokat családtörténeti, történeti demográfiai és társadalomtörténeti kutatásokra eddig nem vagy alig használták. Mindez több mint elgondolkodtató. A másik: szintén előzetes várakozásunkkal ellentétben, hosszabb sorozatok egy-egy település vonatkozásában nemigen kerültek elő. A népszámlálások esetében ez sejthető volt, ezeket eleve bizonyos időközönként rendezték. Azonban a tíz évente ismétlődő censusok is sokat jelenthetnének a longitudinális demográfiai kutatások szempontjából, az anyakönyvek adataival összekapcsolva lehetővé tennék a mélyebb statisztikai elemzést, számos fontos változóval gazdagítva a lehetőségeket. De 1869 után az 1941-es budapesti családlapokon kívül nincs komolyabb individuális szintű népszámlálási anyag, ismereteink szerint egyedül Marosvásárhelyen maradtak meg a korábbi népszámlálások eredeti számlálólapjai (tehát a Józsefi összeírásai, az 1850-es, 1857-es és 1869-es népszámlálásokéi). Viszonylag csekély azoknak a településeknek a száma, ahol megmaradtak legalább két népszámlálás egyéni lapjai, ezek a Sáros, Torna és Maros megyei települések, valamint néhány város, kistelepülés (pl. Győr, Székesfehérvár, Magyaróvár, Szentes, Túrkeve, Bonyhád, Kiskunlacháza). Ezekben a településeken a forrásadottságok magyar viszonyok között jónak számítanak a történeti demográfiai kutatások szempontjából.

Noha több kísérlet történt a 18–19. században az állami népességregiszter bevezetésére (*Conscriptio Animarum*, Józsefi népszámlálás, *Conscriptio Ignobilium*) és rendelkezünk egyházi nyilvántartásokkal, összeírásokkal is, ezenkívül más összeírásokból, regiszterekből hosszabb sorozatok nemigen maradtak fenn. Ismétlődő összeírások a 19. század első felének nem nemesi *conscriptio*iból maradtak fenn, de itt sem maradt meg két-három számlálásnál több egy-egy helyen (Cegléd, Buda-Újlak stb.). Jobb a helyzet az egyházi összeírások vonatkozásában, itt ismerjük az egészen kivételes zsámbéki esetet, ahol 1795 és 1867 között fennmaradtak ismétlődő római katolikus összeírások (Husz 2002). Emellett a Győri és a Kalocsai egyházmegyéből ismerünk hosszabb sorozatokat a 18. század második feléből és a 19. században (Fertőszéplak, Sopronkövesd, Ószőny, illetve Jánoshalma, Hajós, Dusnok), de ezek egy esetben sem ölelnek fel egy évtizednél hosszabb időtartamot.

Egyházi családkönyvek elsősorban a 19. század második felétől tűnhetnek fel nagyobb számban, de ezek felmérését nem tudtuk elvégezni, a források jelentős része a plébániákön lehet. Ezek általában egy-egy kiinduló összeírára alapozva folyamatosan rögzítik a változásokat, népességregiszterként működnek. Ilyen családkönyveket talált Pakot Levente Szentegyházsfalván és Kápolnásfalván (lásd a jelen szám tanulmányát: Pakot 2012), ilyen a nemesnádudvari *Conspectus Animarum*, amely egy 1857-es háztartás-összeírást követően tartalmazza a lakók nevét, korát, lakóhelyük házszámát, majd 1929-ig évente a születettek nevét, lakhelyét és halálozásuk dátumát.⁹ Különösen a protestáns családkönyvek lehetnek ígéretesek ebben a vonatkozásban, különösen Erdélyben (református és unitárius magyarok, evangélikus szászok) (Ambrus 2007).

⁸ Az ismertetett eredményekről részletesen lásd: Öri–Pakot 2011.

⁹ 1857-től 1895-ig azonosíthatók a lakók házszám szerint, tehát az anyakönyvi elemzés mellé erre az időszakra vonatkozóan többé-kevésbé rekonstruálható a háztartás-kontextus.

A longitudinális történeti demográfiai kutatások legfontosabb forrásai az egyházi és (állami) anyakönyvek. A mai Magyarország településeinek anyakönyvei mikrofilmen elérhetőek az Magyar Országos Levéltárban, eredetiben a plébániákon vagy az egyházi levéltárakban, illetve 1828-tól másodpéldányaik a megyei levéltárakban. Elvben tehát bárhol el lehet kezdeni a kutatást, mégis a következőkben néhány megfontolandó szempontot szeretnénk adni mindehhez. A fentiekből következik, hogy az anyakönyvi adatokat érdemes összekapcsolni népszámlálásszerű források adataival is. Így a fent tételeken is felsorolt települések az átlaghoz képest gazdagabb lehetőséget nyújtanak a demográfiai elemzésre. Nyilvánvaló azonban, hogy ilyen település kevés van, és ezek egy része város, melyek méretükénél fogva csak nagyobb idő- és munkaráfordítással kutathatók. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy az anyakönyvi adatokból önmagukban is rekonstruálható a regisztráltak (egy részének) demográfiai élettörténete, a családrekonstrukciós módszer lényege éppen ez. És a hagyományos családrekonstrukció is lehet kiindulópontja akár eseménytörténeti elemzésnek is (Gutman–Alter 1993, Pakot 2009, 2011, Pakot–Őri 2012). Így viszont a longitudinális vizsgálat helyszínének kiválasztásában további szempontok is szerepet játszhatnak: hol vannak olyan előmunkálatok, amelyek nagymértékben könnyíthetik munkánkat. Három ilyen lehetőséget ajánlunk megfontolásra.

Elsőként a korábbi családrekonstrukciós vizsgálatok helyszínét. Elsősorban Andorka Rudolf kutatásairól van szó. Mintegy 15 településen folytak ilyen elemzések, ezekből idegen nyelvű publikációk is születtek, amelyek nemzetközi szinten is ismertek. Elvileg a családlapok rendelkezésre állnak, ezek gépre vitelével, az adatsorok meghosszabbításával, új elemzési módszerek alkalmazásával jelentős idő- és munkamegtakarítással fontos és új eredményeket lehet elérni, amelyek nemzetközi érdeklődésre is számot tarthatnak.¹⁰

A másik lehetőség a németlakta községek genealógiai anyaga (*Ortsfamilienbücher*).¹¹ Ezek tartalmazzák a községek lakóinak névanyagát, a hozzájuk kapcsolható demográfiai eseményeket (születés, elhalálozás, házasságkötés, gyermekek születése, szülők, testvérek neve és sorszáma), így komplett családrekonstrukciós családlapok nyerhetők ki jelentős időmegtakarítással. A genealógiai anyag egy része levéltári anyag Németországban, egy részét kötetben publikálták, egy része pedig on-line elérhető.¹²

Komoly segítséget jelenthet végül néhány olyan magyar családfakutató munkája, akik teljes települések anyakönyvi anyagát gépre viszik, és elvégzik az adatok összekapcsolásának munkáját is. Így lényegében a német *Ortsfamilienbuch*-hoz hasonló

¹⁰ Az Andorka-féle családrekonstrukciós anyag a TÁRKI könyvtárában található, hagyományos formában, cédulákon (http://www.tarki.hu/adatbank-h/konyvtar/andorka_leveltar.html). Többnyire az érintett községek kicédulázott anyakönyvi bejegyzéseit találjuk itt, az eredeti családlapok, tehát az anyakönyvi bejegyzések egy-egy házasságkötéshez, házaspárhoz rendelése csak a Sopron megyei Bük és a Heves megyei Átány esetében lelhető fel. A többi családlap sorsa ismeretlen. Amennyiben ezek elvesztek, akkor a gyűjtemény csak az említett két falu esetében kínál jelentős előnyöket az eredeti levéltári anyaghoz képest.

¹¹ Részletesebben lásd: Faragó 2002. 270–271. és <http://www.online-ofb.de/>

¹² Magyarországról Bonyhád, Csolnok, Dorog, Hercegfalva, Leányvár, Perbál, Tarján, Vértestolna genealógiái (<http://www.online-ofb.de/>).

adatbázis jön létre, amely szintén nagyon jól használható longitudinális demográfiai elemzések céljára.¹³

Ami a Magyarországon ténylegesen létező, individuális adatokat tartalmazó számítógépes történeti demográfiai adatbázisokat illeti, ezekből egyrészt kevés van, másrészt létrehozásuk meglehetősen esetleges, néhány kutató személyes erőfeszítésének köszönhető. Anyakönyvi adatokra épülő, longitudinális elemzés céljaira is alkalmas adatbázisok az újabb családrekonstrukciós elemzések és társadalomtörténeti kutatások során keletkeztek. Ilyen Benda Gyula keszthelyi adatbázisa (Benda 2008), Tóth Árpád pozsonyi anyakönyvi adatgyűjtése (Tóth 2005), Koltai Gábor őriszentpéteri (Koltai 2003) és Sebestény István tiszabői anyaga (Sebestény 2002). Az adatbázisra épülő demográfiai elemzések jelentősége miatt is kiemelendő Pakot Levente székelyföldi anyakönyvi adatbázisa (Pakot 2003, 2009, 2011), illetve az Andorka-féle családlapok feldolgozásával induló büki adatbázisa (Pakot-Őri 2012), amely azóta jelentősen kibővült, Bük mellett további szomszédos településekre és a 20. századra is kiterjedt (Szakony, Gyalóka). Az Andorka-féle anyag gépre vitelével, bővítésével mostanában Koloh Gábor foglalkozik, ő az ormánsági vajszlói anyakönyvi kerület feldolgozását végzi.

Népszámlálási vagy egyéb összeírásokból készült adatbázisokkal sem állunk jobban. Faragó Tamás elsősorban a Veszprémi egyházmegye 18. századi római katolikus lélekösszeírásaiból állít össze nagyobb számítógépes adatbázist. Husz Ildikó a kivételes számbéki összeírási anyag elemzésére vállalkozott (Husz 2002). Horváth Gergely Krisztián (2011) Magyaróvár társadalomtörténeti kutatása során épített fel adatbázist a város több fennmaradt népszámlálásából (1850, 1857, 1869). Pozsgai Péter Torna megyei népszámlálások (1850, 1857, 1869) adatait vitte gépre, tudomásunk szerint Faragó Tamás és a MOSAIC-projekt mintája mellett az ő összeírási adatbázisa a legnagyobb (Pozsgai 2000, 2001; Heilig 2000, 2007).

A MOSAIC adatbázist ennek fényében kell értékelnünk. Egy keresztmetszeti elemzésre alkalmas adatbázis építése kétségkívül nem tartozik a történeti demográfia leginkább kurrens kutatási irányjai közé. Ugyanakkor olyan hiánypótló munka, amelynek eredményeképpen korábban a kutatás periferiáján levő országok is bekapcsolódhatnak a nemzetközi összehasonlító vizsgálatokba. Új területek és onnan a korábbiaknál jobb, gazdagabb tartalmú források (19. századi népszámlálások) bevonása a nemzetközi kutatásokba jelentős új eredményeket hozhat, többek között a család- és háztartástörténeti kutatások terén. Magyarország esetében pedig tudomásunk szerint ez az egyetlen, a történeti országterületre reprezentatív történeti demográfiai adatbázis, amely átfogó képet adhat számunkra a 19. század második felének demográfiai és társadalmi viszonyairól. Az adatok a jövőben interneten mindenki számára elérhetőek lesznek, így a magyar történeti demográfia legnagyobb problémái – a csekély érdeklődés, az egyetemi oktatásból való szinte teljes kimaradása, a szakmai utánpótlás nehézségei, a modern módszertani ismeretek hiányossági és mindennek következtében az eredmények mennyisége, szakmai színvonala és nemzetközi ismertsége (természetesen néhány fontos kivételtől eltekintve) – a jövőben talán kevésbé súlyosan jelentkeznek majd. Minden

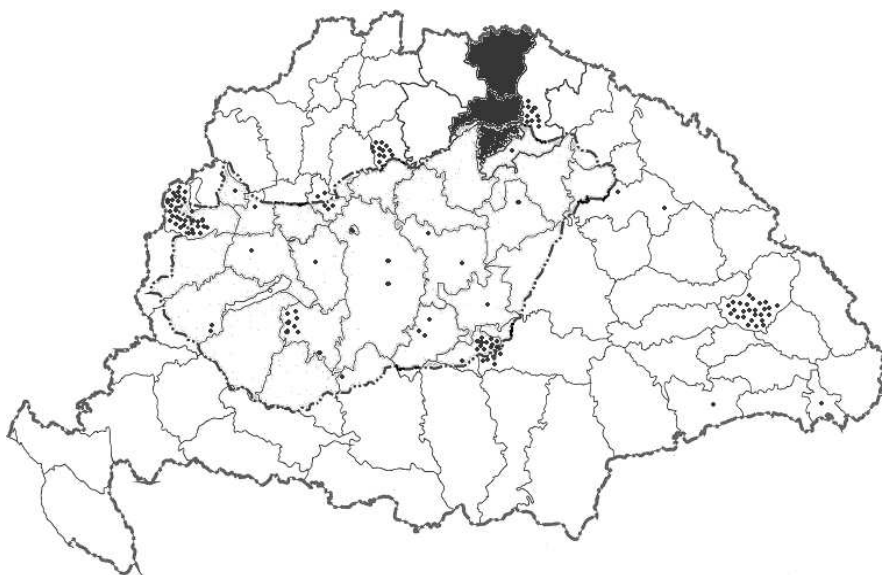
¹³ Pest megyei települések (Gödöllő, Veresegyháza, Szada, Órbottyán, Mogyoród, Fót, Rákospalota) anyakönyvi adatait Györe Zoltán dolgozza fel. Az általa összeállított genealógiai táblák nagyszerű kiindulópontot jelenthetnek egy regionális, hosszú távú történeti demográfiai elemzéshez (Lásd: www.zengen.hu).

bizonytal lesznek olyan kutatások, amelyeknek része lesz a magyarországi népesedéstörténet elemzése, de ezeket részben nem magyar kutatók fogják végezni.

Az 1857-es és 1869-es népszámlálás fennmaradt nominális szintű anyaga

A MOSAIC-projekt keretében végzett levéltári kutatásunk eredményeiről fentebb a longitudinális kutatások lehetőségeinek szemszögéből írtunk. Részletes beszámolót most sem szeretnénk erről adni, az érdeklődők letölthetik beszámolóinkat a MOSAIC honlapjáról (Őri–Pakot 2011). A levéltári vizsgálat a mai Magyarország, Szlovákia és Erdély területére terjedt ki, nem végeztünk kutatómunkát Horvátországban és Ukrajnában. A történeti Horvátország és Szlavónia eleve nem szerepelt terveink között, Kárpátalja elvben igen, onnan szóbeli információkkal rendelkezünk, a későbbiekben érdemes lenne ott is kutatni.

A kutatás során nyilvánvalóvá vált, hogy egyrészt a források adatgazdagsága, másrészt a nemzetközi összehasonlítás lehetősége okán a 19. századi népszámlálási anyagokból érdemes egy országos szinten reprezentatív adatbázist összeállítani. 1869 után a népszámlálási felvételi ívek feldolgozását a megyék és városok helyett a Statisztikai Hivatal végezte. Ezért 1880-tól néhány töredéktől eltekintve nem maradtak eredeti felvételi ívek, az 1850-es, 1857-es és 1869-es népszámlálások anyagából viszont meg lehetőségen sok maradt a magyarországi és a szomszédos országbeli megyei levéltárakban. A megmaradt anyag mennyisége alapján az 1857-es és az 1869-es népszámlálások adataiból lehet országos mintát kialakítani (I. és II. térkép).

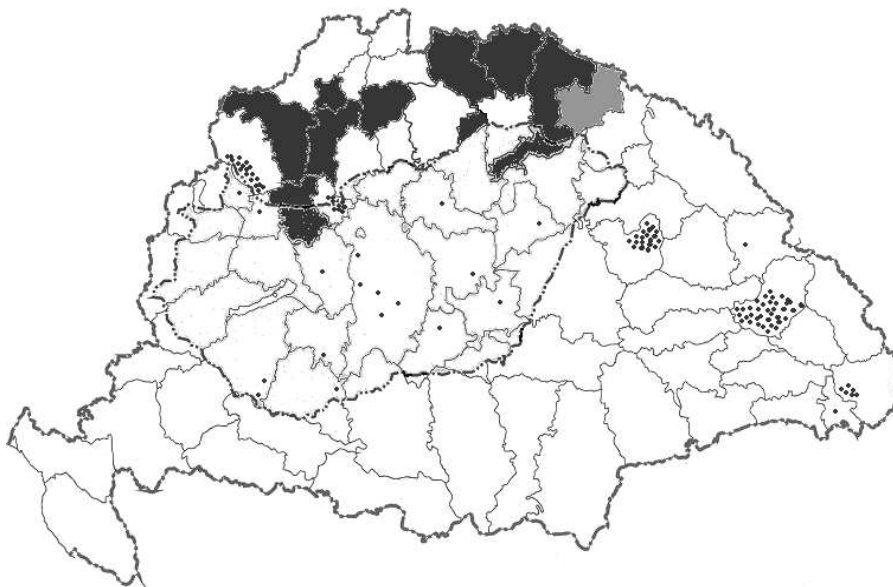


Forrás: Őri-Pakot 2011.

Megjegyzés: egész megyék anyaga fennmaradt (teljes kitöltés); szórványos anyag, egyes települések (pontozás).

*I. Az 1857-es népszámlálás fennmaradt individuális adatai
Surviving census material, 1857 (individual data)*

Az 1857-es népszámlálás eredeti felvételi lapjai teljesen megmaradtak Abaúj-Torna és Sáros megyékben, ezenkívül komoly mennyiségben Maros, Nógrád, Sopron (nagy-részt ma Ausztriához tartozó települések) és Csanád megyékben, de fontos a Zemplén, Esztergom és Tolna megyei anyag is. Emellett jó minőségű és többé-kevésbé teljes anyag maradt pl. Budán, Győrött, Székesfehérváron, Magyaróváron, Bonyhádon, Baján, Cegléden, Szentesen, Túrkevéen, Jászkiséren, Marosvásárhelyen, Nagybányán, Szatmárnémetiben, Nagydísznódon stb.



Forrás: Óri–Pakot 2011.

Megjegyzés: egész megyék anyaga fennmaradt (teljes kitöltés, világosabb szín: Ung megye, szóbeli közlés, még ellenőrizni kell); szórványos anyag, egyes települések (pontozás).

II. Az 1869-es népszámlálás fennmaradt individuális adatai *Surviving census material, 1869 (individual data)*

Az 1869-es népszámlálásból jóval több eredeti összeírási ív maradt meg. Teljes egészében fennmaradt Nyitra, Bars, Komárom, Zólyom, Szepes, Sáros, Torna és Zemplén megyék (ez utóbbi Magyarországon a sátoraljaújhelyi fióklevéltárban) anyaga.¹⁴ Igen jelentős a Maros megyei anyag, de Pozsonyból vagy Szilágyból is vagy ötven-ötven település számlálólapjai maradtak meg. Rendelkezünk jelentős városi anyagokkal is az elszórt falvak mellett (Győr, Székesfehérvár, Debrecen, Kecskemét, Szentes, Túrkeve, Marosvásárhely, Brassó).

A mintavétel alapjául szolgáló forrás kiválasztásánál egyrészt a fennmaradt adatmennyiség, másrészt a népszámlálások tartalma döntött. Bár az 1857-es népszámlálás fennmaradt anyaga jobb mintavételi lehetőséget kínált a mai Magyarország területére nézve, az 1869-es népszámlálásból összességében sokkal több individuális adat maradt, és így egy területileg kiegyensúlyozottabb mintát vehettünk belőle. Másrészt az 1869-es census tartalma is gazdagabb: a születési hely vagy az írni-olvasni tudás rögzítése lehe-

¹⁴ A zólyomi és a zempléni anyag kivételével a mormonok által készített mikrofilmen az egészet megtaláljuk az interneten (www.familysearch.org). A településeket megyénként listázták, sajnos itt néhány komoly tévedést is találhatunk: a mormon honlap közzétételével ellentétben nincs Trencsén, Tolna vagy Torontál megyei anyag, Vértestolnát könyvelték el tolnainak, Vértesszőllóst Torontál megyeinek és két barsi falut trencséninek.

tőséget kínál a vándorlás vizsgálatára, illetve mindkét kérdés fontos változó lehet más demográfiai problémák vizsgálatánál. További előny, hogy felmérték a házakat is, ez 1857-ben nem történt meg, ezenkívül a háziállatok összeíró táblája 1869-ben egyazon lapon szerepel a házakéval és háztartásokéval (azaz egy ház/lakás adatait egy lapon vették fel), míg 1857-ben külön összeíróíven, amelyek sokszor elvesztek. Így 1869-re vonatkozóan (noha itt pl. a háztulajdonos neve hiányzik 1857-hez képest) sokkal jobban fel lehet mérni a háztartások anyagi helyzetét a ház és állatvagyon segítségével. Mind-ezen szempontok alapján döntöttünk az 1869-es népszámlálás mellett.

MOSAIC minta, 1869

A mintavétel

Az első fontos szempont, amiben a mintavétellel kapcsolatban döntöttünk, a reprezentativitás kérdése volt. A minta nem a fennmaradt anyagra, hanem a történeti országterületre lett reprezentatív.¹⁵

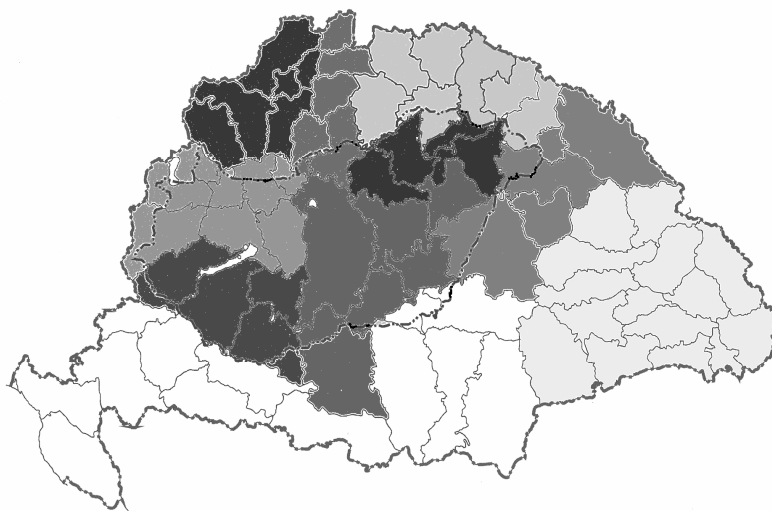
A másik fontos szempont az volt, hogy elsősorban pénzügyi okokból első lépésként egy rurális minta mellett döntöttünk. A MOSAIC-projektben egy kb. 25-30 ezer fős minta kialakítására volt lehetőségünk, ezért a nagy településeket (így a városokat) eleve ki kellett hagynunk a számításból, hiszen ezek önmagukban is ekkora mintát jelentettek volna, vagy legalábbis az egy-egy régióra jutó népességszámot önmagukban is kitöltötték volna. Egy városi minta létrehozása a következő kutatási szakaszban válna lehetségessé.

A következő probléma a területi kiegyensúlyozottság biztosítása volt. Mivel a fennmaradt anyag területi eloszlása rendkívül egyenetlen volt (sokkal több település a Felvidékről vagy Erdélyből), ezért Erdély és a Felvidék sokkal alacsonyabb szinten lett reprezentálva a mintában, mint Magyarország mai területe, ahonnan sokkal kevesebb település adatai maradtak fenn. Ráadásul az utóbbiak jelentős része sok ezer vagy tízezer fős település volt, amelyekkel itt nem számolhattunk. A megoldás olyan területi egységek kialakítása volt, amelyek rendelkeznek megfelelő mennyiségű népszámlálási anyaggal, és amelyek népességszám szerinti súlyai (arányai) a mintavétel során biztosítják a megfelelő területi kiegyensúlyozottságot, és azt, hogy az egyes régiók megfelelő népességarányt kapjanak a mintában.

Az is világos volt a kezdetektől fogva, hogy ahol lehet, szubjektív szempontok helyett véletlenszerű mintavételt kell alkalmaznunk (a településeket tekintve mintavételi egységnek). Így viszont olyan területi egységeket, ahol aránytalanul sok település adatai maradtak fenn, nem volt érdemes létrehozni, hiszen ezek közül relatíve kevés kerülhet-

¹⁵ A fennmaradt népszámlálási lapok mintegy másfél millió ember adatait tartalmazzák, miközben a Horvátország és Szlavónia nélküli ország lélekszáma meghaladta a 13 és fél milliót. A fennmaradt anyag nemcsak területi megoszlásában torzít (jelentős része a mai Szlovákia területéről származik), hanem felekezeti (és feltehetően etnikai) téren is. A római katolikusok és reformátusok erősen felülreprezentáltak, míg a görögkeleti népesség úgyszólván hiányzik a fennmaradt anyagból. A mintegy 1%-nyi ortodox népesség ráadásul szinte kizárólag Maros megyei románokból áll, a szerbek szinte teljesen hiányoznak (lásd a 4. táblát).

ne be a mintába, a régió igen alacsony szinten lett volna így reprezentálva. Ha például a kor hagyományos statisztikai régióit használtuk volna a mintavételhez, akkor a Felvidéket két régióra osztottuk volna (Dunán innen és Tiszán innen), miközben itt maradt fenn a legtöbb anyag. Ezért bár a korabeli statisztikai felosztás volt a kiindulópontunk, az ország területét kilenc kisebb területi egységre osztottuk, hogy a területi egyensúlyt és a statisztikai reprezentativitást jobban biztosítsuk. Ezek a régiók – hangsúlyoznunk kell – pusztán technikai jellegűek, többnyire nincs történeti relevanciájuk, bár a demográfiai elemzés során lehet őket változónak tekinteni. A levéltári felmérés során az is kiderült, hogy a Tisza-Maros szögére (Bánság, Bánát: Arad, Csanád, Temes, Torontál és Krassó-Szörény megyék) nézve 1869-ből nincs fennmaradt anyag. Itt a régió népességszámát hozzácsaphattuk volna valamely más régióéhoz, és így számolhattunk volna, de így olyan területek kaphattak volna még nagyobb népességsúlyt, ahol kevés rurális anyag maradt (Alföld), ráadásul a bánáti görögkeleti népességet sem tudtuk volna a mintában szerepeltetni. Ezért némi habozás után a Bánságot kihagytuk a mintavétel során kialakított régiók sorából, így egészen precízen úgy fogalmaznánk, hogy mintánk a Horvátország, Szlavónia és a Bánság nélküli területekre nézve reprezentatív.¹⁶



*III. A mintavétel során alkalmazott területi felosztás
Regional division for sampling*

¹⁶ Hasonló megfontolásból ellenkezőképpen jártunk el a ma Ukrajnához tartozó megyék területével és népességével. Ung megyéből egészen biztos maradt népszámlálási anyag, bár nem volt módunk ezt a mintavétel során is használni. Az itteni megyék népességét a Kelet-Felvidéki területhez adtuk, és így számoltunk népességsúlyt, majd a mintavételnél Szepes, Sáros megye és Zemplén ma Szlovákiához tartozó részének népszámlálási anyagát használtuk.

A mintavétel során alkalmazott területi felosztást a III. térkép és az 1. tábla mutatja. A Nyugat-Felvidéket Pozsony, Nyitra, Túróc és Bars megyék alkotják, a véletlen mintavétel során a pozsonyi, nyitrai és barsi települések anyagát használhattuk. A Közép-Felvidék Árva, Liptó, Zólyom, Hont és Nógrád megyékből áll, itt a Zólyom megyei népszámlálásokból vehettünk véletlen mintát. A Kelet-Felvidék Gömör, Szepes, Sáros, Abaúj-Torna, Ung, Bereg megyékből áll, valamint Zemplén ma Szlovákiához tartozó településeiből. A véletlen mintavétel itt a szepesi, sárosi, tornai és zempléni népszámlálási anyagokból történt. Szintén véletlen mintavétellel dolgoztunk Erdélyben (Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Kolozs, Maros-Torda, Torda-Aranyos, Alsó-Fehér, Hunyad, Szeben, Kis-Küküllő, Nagy-Küküllő, Fogaras, Brassó, Udvarhely, Csík, Háromszék) és a „Partiumban” (Ugocsa, Máramaros, Szatmár, Szilágy, Bihar), ahol Maros és Szilágy anyagaiból válogathattunk. Szintén véletlenszerű mintavételt alkalmaztunk a mai ország észak-keleti részében (Északkelet-Magyarország: Heves, Borsod Szabolcs megyék és Zemplén Magyarországhoz tartozó települései). Az Alföldön (Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Csongrád, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú és Bács-Bodrog megyék)¹⁷ a fennmaradt községi anyagból válogathattunk, csakúgy, mint a Dunántúlon (Észak: Moson, Sopron, Győr, Komárom, Esztergom, Vas, Veszprém és Dél: Zala, Somogy, Tolna, Baranya), itt nem volt mód véletlen mintavételre. A területi beosztás előnye lehet még, hogy szükség esetén az elemzést akár megközelítően a jelenlegi országterületek (Magyarország, Szlovákia, Erdély) szerint is el lehet végezni.

¹⁷ A megyék beosztásánál a Sebők-féle népszámlálási kötet (Sebők 2005) megyebeosztását vettem alapul, tehát nem az 1869-es elnevezések állnak itt minden esetben.

1. A mintavétel során alkalmazott területi felosztás és a mintavétel anyaga
Regional division for sampling and the archival material used for sampling

Régiók	Megyék	Mintavétel anyaga
Dél-Dunántúl	Zala, Somogy, Tolna, Baranya	Bonyhád, Mohács egy része, Tótszentgyörgy és Tótújfalu (Somogy)
Észak-Dunántúl	Moson, Sopron, Győr, Vas, Veszprém, Komárom, Esztergom, Fejér	Komárom megye települései (magyarországi járások), 3 Esztergom megyei falu
Alföld	Bács-Bodrog, Békés, Csongrád, Hajdú, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Kiskunlacháza, Kiskunszentmiklós egy része, Orgovány, Kecskemét környéki külterületek
Északkelet-Magyarország	Heves, Borsod, Szabolcs, Zemplén magyar része	Zemplén magyar részének települései, Demjén (Heves m.)
Nyugat-Felvidék	Pozsony, Nyitra, Bars, Trencsén, Túróc	Nyitra, Bars megyék települései, 50 Pozsony megyei falu
Közép-Felvidék	Árva, Liptó, Zólyom, Hont, Nógrád	Zólyom megye települései
Kelet-Felvidék	Szepes, Sáros, Gömör, Abauj-Torna, Bereg, Ung, Zemplén szlovák települései	Szepes, Sáros, Torna és Zemplén szlovák részének települései
„Partium”	Ugocsa, Máramaros, Szatmár, Szilágy, Bihar	Szilágy megye 39 települése
Erdély	Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Kolozs, Maros-Torda, Torda-Aranyos, Alsó-Fehér, Hunyad, Szeben, Kis-Küküllő, Nagy-Küküllő, Fogaras, Brassó, Udvarhely, Csík, Háromszék	Maros megye 100 települése

Mint említettük, egy maximálisan 30 ezer fős minta kialakítása volt reális a kutatás során. Első lépésként kiszámítottuk a jogi értelemben véve nem városi népesség számát a fenti régiókban.¹⁸ A népesség regionális megoszlása adta az arányokat, amelyek szerint a tervezett 30 ezer fős mintánkat elosztottuk régiók szerint (2. táblázat).

¹⁸ A mintavétel során a továbbiakban is a Sebők-kötet (2005) adatait használtuk (népességszámok, vallási megoszlás).

2. A régiók és a tervezett minta népességszámai
Population size of the regions and the planned sample

	Települések száma	Települések átlagos nagysága	Nem városi népesség	%	Tervezett minta
Dél-Dunántúl	1 450	748,6	1 085 398	10,8	3 245
Észak-Dunántúl	1 457	835,7	1 217 581	12,1	3 640
Nyugat-Felvidék	1 475	656,1	967 692	9,6	2 893
Közép-Felvidék	889	601,7	534 917	5,3	1 599
Kelet-Felvidék	1 983	548,6	1 087 807	10,8	3 252
Északkelet-Magyarország	540	1 166,5	629 900	6,3	1 883
„Partium”	1 270	939,2	1 192 832	11,9	3 566
Erdély	2 353	826,4	1 944 553	19,4	5 813
Alföld	451	3 047,9	1 374 618	13,7	4 109
Összesen	11 868		10 035 298	100,0	30 000

Ezután minden régióban addig választottunk ki településeket, amíg el nem értük a tervezett népességszámot. Ehhez a fentiek értelmében kétfajta módszert használtunk. Két régióban (Dél-Dunántúl és Alföld) csak néhány nem városi közösségünk volt, a városok túl nagyok voltak ahhoz, hogy bekerülhessenek a mintába. Itt azt használtuk tehát, ami maradt: a Dél-Dunántúlon Tótszentgyörgyöt és Tótújfalut, valamint az ekkor szintén község Mohács fennmaradt töredékét, Bonyhád szintén túl nagyoknak bizonyult.¹⁹ Az Alföldön Orgovány község mellett Kecskemét vegyes felekezeti külterületeit vettük fel a mintába („szőlőhegyek”, téglágetők, állattenyésztő tanyák). Kiskunlacháza és Kunszentmiklós szintén túl nagyok voltak, és református népességükkel felekezeti értelemben erősen torzították volna a mintát. A többi régióban rétegzett véletlen mintavételt alkalmaztunk, ahol a települések voltak a mintavételi egységek. Az első réteg a régió volt, a második a megye a régió belül, ha több olyan volt belőle, ahol maradt népszámlálási anyag, a harmadik pedig a felekezet (Sebők 2005). A települések kiválasztása véletlenszám-táblázatok segítségével történt (Babbie 2003. 213. F37-38). Ennek során a településeket alfabetikus sorba rendeztük, és sorszámukat használtuk a húzásnál, így a kiválasztás független volt a települések földrajzi helyzetétől.²⁰

¹⁹ Mohács természetesen csak jogi értelemben község, ugyanakkor jelentős számban éltek ott földbirtokos foglalkozású háztartásfők. Így határesetnek tekinthetjük, a fennmaradt anyag szegényessége miatt kényszerültünk erre a kompromisszumra.

²⁰ A húzásnál a véletlenre bíztuk magunkat, bár egy-két esetben a sors csekély útmutatást kapott. Zemplén megyét azért osztottuk két részre a regionalizáció során, hogy a mai Magyarország területe nagyobb súlyt kapjon és nagyobb levéltári anyagból lehessen választani. Komáromot szintén teljes egészében az Észak-Dunántúlhoz számoltuk, hasonló okból, de a húzást csak a mai magyar járások településeiből végeztük. Így tudtuk biztosítani, hogy a Dunántúl nagyobb népességsúlyt kapjon, viszont a mintába csak ma is Magyarországhoz tartozó település kerüljön. Itt és az északkeleti régióban csak a 2000 fő alatti településekből választottunk, máshol ilyen megkötésre a településméret miatt nem volt szükség. Végül szintén az északkeleti régió mintája kialakításánál a Heves megyei Demjént eleve beválasztottuk, és a zempléni anyagból húztunk véletlenszerűen.

3. Népességszámok és arányok a régiókban, tervezett minta és tényleges minta
Population size and proportions in the sub-regions, planned
and actual sample

	Nem városi népesség	%	Tervezett minta	Minta	%	Nem városi települések száma fennmaradt anyaggal	Települések száma a mintában
Dél-Dunántúl	1 085 398	10,8	3 245	3 804	12,1	4	2 + töredékek
Észak-Dunántúl	1 217 581	12,1	3 640	4 067	12,9	53	4
Nyugat- Felvidék	967 692	9,6	2 893	3 030	9,6	814	9
Közép-Felvidék	534 917	5,3	1 599	1 779	5,7	120	4
Kelet-Felvidék	1 087 807	10,8	3 252	3 601	11,5	981	7
Északkelet- Magyarország „Partium”	629 900	6,3	1 883	2 072	6,6	103	4
Erdély	1 192 832	11,9	3 566	3 471	11,1	39	6
Alföld	1 944 553	19,4	5 813	5 801	16,2	100	7
	1 374 618	13,7	4 109	3 781	12,0	2 + töredé- kek	1 + töredékek
Összesen	10 035 298	100,0	30 000	31 406	100,0	2216	43 teljes + 2 töredé- kes anyag (Mohács és a kecskeméti tanyák)

A 3. tábla bemutatja a végleges mintát a tervezetthez képest. Alapvetően sikerült megtartanunk az előzetesen tervezett népességi arányokat, az eltérések minimálisak. A régiók és azokon belül a megyék mintavételi rétegeként való használata a lehetőségekhez mérten biztosította a minta földrajzi reprezentativitását. A minta földrajzi sokfélesége az ország földrajzi-gazdasági sokféleségét, a létfenntartási módok változatosságát hivatott visszaadni, amely feltételezésünk szerint fontos tényező az ország sokszor megfigyelt és leírt demográfiai pluralitása mögött. A felekezeti sokféleség pedig az ország kulturális sokféleségét reprezentálja (4. tábla).

4. Népességszám és felekezeti megoszlás (%)
Population size and denominational distribution (%)

	Népesség- szám	Római katoli- kus	Görög katoli- kus	Görögke- leti	Evan- gélikus	Refor- mátus	Uni- tárius	Izrae- lita
Magyarország Horvátó. nélkül	13 663 285	45,9	11,6	15,2	8,1	14,8	0,4	4,0
Fennmaradt anyag	1 503 649	56,0	12,8	0,9	8,6	21,6	0,3	6,4
Mintavételi régiók	10 035 298	46,2	14,6	9,9	9,0	15,9	0,5	3,8
Minta	31 406	47,0	15,3	7,8	6,7	18,3	0,2	4,4

A fennmaradt anyagban a római és görög katolikusok, valamint a reformátusok felülreprezentáltak, a görögkeletiek pedig úgyszólván hiányoznak. A mintavételi eljárás ebben a tekintetben is elfogadható eredményt hozott, a torzítások jórészt eltűntek.

Ahogy csökkentettük a mintavételi területet, a görögkeletiek aránya is csökkent. A mintában még mindig alulreprezentáltak, mivel a Partium régióban egyáltalán nincs görögkeleti népesség a fennmaradt anyagban és a szerbek is jószerevel hiányoznak (Mohács kivételével). Ami az evangélikusokat illeti, mivel pl. az erdélyi szászokról szintén nincs fennmaradt anyag, illetve az alföldi szlovákok sem szerepelnek a mintában, arányuk szintén alacsonyabb az országosnál. A reformátusok és a görög katolikusok viszont továbbra is országos arányuknál nagyobb részt kapnak a mintában (Függelék).

Digitalizálás²¹

Nem érezzük feladatunknak az 1869-es népszámlálás tartalmának részletesebb leírását. Hivatkozhatunk itt Thirring Lajos művére, ahol az érdeklődők minden szükséges információt megtalálnak (Thirring 1983).

Az adatbázis kialakításánál alapvetően minden eredeti információt számítógépre vittünk. A ház- és az állatösszeírás adatait változtatás nélkül, a személyi adatokat többnyire eredeti formában, tehát a szöveges információkat is változtatás nélkül (háztartásfőhöz fűződő viszony, foglalkozás, megjegyzések) rögzítettük. A háztartásfőhöz fűződő viszonyt az adatbevitelkor rögtön kódoltuk is, míg más adatok eleve kódolt alakban kerültek az adatbázisba (nem, felekezet, családi állapot, illetőség, jelenlét vagy távollét, írni-olvasni tudás). Nem látjuk értelmét annak, hogy ismertessük a kódrendszert, vagy hogy az adatbázist részletesen bemutassuk, jelenleg az adatharmonizáció folyik, hamarosan sor kerül a foglalkozási adatok kódolására, a végső, on-line elérhető forma pedig tartalmazni fog minden, a használathoz szükséges útmutatást.

Forrásproblémák

A konkrét elemzések során a forráskritikai vizsgálatok nyilván kikerülhetetlenek lesznek. Néhány probléma azonban az adatbevitel során is kiütközött, ezekre szeretnénk még röviden kitérni.

A foglalkozási bejegyzések olvashatósága, tartalmuk egyértelműsége fog még gondot okozni, a kódolás nem egyszerű feladat. A táblák kitöltése is sokféle, az összeírói gyakorlat talán itt a legváltozatosabb. Ugyanígy a születési hely kiolvasása sokszor szintén reménytelen, itt is tanácsosnak látszik valamely egyszerűbb kódrendszer alkalmazása (helybeli születésű, megyebeli, magyarországi, birodalmon belül született, külföldi származású), ami a migráció kutatását könnyítheti. Nyilvánvaló, hogy az írni-olvasni tudásról szóló információk is problematikusak, helyenként tetemes a csak olvasni tudók aránya, ezek besorolása, az analfabetizmus mérése mindenképpen komoly megfontolást igényel.

²¹ A számítógépes rögzítés munkáját hárman végezték: Gyimesi Réka a mohácsi táblákat, jelen tanulmány szerzője az alföldi régiót, valamint a Dunántúlról Tótszentgyörgy, Kisigmánd, Szák és Újszöny községek anyagát, az összes többit pedig Pakot Levente digitalizálta. Pakot Levente óriási szerepet játszott mind a levéltári felmérés elkészítésében, mind az adatok gépre vitelében, munkájáért külön köszönet illeti itt is.

Ezeknél komolyabb probléma, hogy a számlálólapon nincs külön oszlop a háztartásfőhöz fűződő kapcsolat jelölésére. Elvben a sorrend lett volna az egyik információ e tekintetben: elől a háztartásfő, aztán a felesége, gyerekei, gyerekei házastársai, unokák, egyéb rokonok és nem rokonok álltak volna a lapokon. Emellett a nevek oszlopába kellett volna bejegyezni a viszonyt (neje, gyermekei stb.). Ez utóbbi viszont gyakran elmaradt. Ha a bejegyzés hiányzik, akkor a személyek sorszáma, neme, családi állapota, kora, családneve, esetleg foglalkozása (gyermekei tartják, szolga, cseléd stb.) adnak eligazítást. Ennek ellenére sok személy háztartáson belüli státusa marad bizonytalan: özvegyek, rokonok és nem rokonok, főleg idősebb személyek és gyerekek, akikről nem tudni, kicsodák, rokonai-e valakinek vagy idegenek stb. A véletlen mintavétel, illetve más régiókban a fennmaradt anyag szükössége nem adott módot a forrás minősége szerinti válogatásra, így a települések egy részénél bizony a bejegyzések hiányoznak. Itt a megfelelő oszlop üresen maradt, jelezve, hogy a háztartástagok státusának kódolása egyfajta rekonstrukció. Persze az esetek többségében a besorolás egyszerű, nukleáris családós háztartásokról van szó. De a fentiek időnként valóban okoznak nehézséget.

Ennél nagyobb gondot okoz az összeírási egységek meglehetősen obskurus meghatározása. Az adatfelvétel házanként és lakásonként folyt, de elvben a lakásokon belül ún. lakófeleket (*Wohnpartei*) kellett volna elkülöníteni. A hagyományos familia (háztartás) fogalom helyett a lakófelet először az 1850-es népszámlálás során alkalmazták, a változás sok zavart okozott, és egészen biztosan teret adott az eltérő értelmezéseknek, változatos összeírói gyakorlatnak.²² Pozsgai Péter úgy véli, hogy a lakófél az eredeti szándékok szerint azonos lehetett a mai mag- vagy nukleáris család fogalmával (Pozsgai 2000. 173). Úgy véljük, hogy eredetileg sem volt azonos a nukleáris családdal, a definíció a gyerekes vagy gyermektelen házaspároktól, özvegyektől (a lasletti tipológia szerinti egyszerű családós háztartásoktól) csak az önálló egzisztenciával rendelkező egyedülállókat vagy özvegyeket különíti el, más, eltartott rokonok együttélését megengedi. Így bár a többcsaládós háztartásokat (házaspár és házas gyermekek, vagy házas testvérek együttélése) valóban külön lakófelekre kellett volna bontani, a kiterjesztett családós háztartások (házaspár és eltartott özvegy szülő, testvér stb.) *per definitionem* alkothattak volna egy lakófelet. A másik dolog, hogy a lakófelet konkrétan így értelmezik az esetek többségében, de sok helyen nem különbözik a hagyományos háztartásfogalomtól sem (tehát bőven találunk többcsaládós háztartásokat). Így volt ez már 1850-51-ben is (Benda 2002. 131), de 1869-ben különösen, amint azt az adatok digitalizálása során tapasztalhattuk. Ugyanakkor világos, hogy a korábbi háztartás-fogalom bizonytalanabbá vált, és ez lehetőséget adott a szubjektív értelmezésre és gyakorlatra. A tapasztalataink alapján a lakófél sokszor valóban értelmezhető háztartásként, de néha a szó hagyományos értelmében vett háztartásokat ismeretlen szempontok szerint osztották fel. Gyakran választották külön az egy házban élő (sokszor egy lakásban élő, közös konyhát használó) házas gyermekeket a szülői „lakófélről,” minden bizonnyal az eredeti utasításnak megfelelően. Ugyanígy gyakori a lakásban élő özvegy vagy egyedülálló szemé-

²² 1850-ig a hagyományos familia az együtt (egy fedél alatt) lakó, együtt étkező személyeket jelentette, akár rokonai voltak egymásnak, akár nem (lásd a Józsefi népszámlálás összeírási utasítását: Thirring 1938. 151). A lakófél fogalma ezzel szemben jelentett: a) házastársakat gyerekekkel vagy anélkül, b) özvegyeket gyerekekkel, c) vagyonukból, hivatalukból, jövedelmükből élő egyedülálló vagy özvegy személyeket gyerek nélkül, szolgálkkal vagy anélkül (1850-es népszámlálás utasítása, idézi Dányi 1993. 92).

lyek (rokonok), házas napszámosok, cselédek, koldusok stb. leválasztása, ami szintén megfeleltethető az összeírási utasításnak. Előfordulhatott, hogy ezekben az esetekben valóban külön egzisztenciáról volt szó, különösen a lakásban élő házas napszámosok, zsellérek esetében, ők valóban kereshették kenyerüket a háztartás más tagjaitól függetlenül, dacára az együttlakásnak. Máskor (pl. Dél-Dunántúl) semmi jelét nem látjuk a háztartások szétválasztásának. Erdélyben ugyanakkor olyan esetekben is gyakorta megtörtént a szétválasztás, amikor egyébként bejegyzés tanúskodik arról, hogy az illetőt az első lakófél feje tartja el. Nyilván a lokális hagyományok, az összetett háztartások gyakorisága befolyásolhatta az összeírói gyakorlatot. A falvak többségében, ahol egy-egy házban csak egy háztartás/lakófél élt, az elemzés nem ütközik akadályokba, máshol viszont óvatosan kell eljárni. Elvben minimum három lehetőség van: vagy elfogadni a forrást úgy, ahogy van, feltételezve, hogy az összeíró ismerte a tényleges viszonyokat, vagy más forrásokkal összevetve részletesen tanulmányozni a kérdést, egyenként döntve a lakófelek/háztartások határaitól (Pozsgai 2000), vagy a házat/lakást tekinthetjük elemzési egységnek a rokon családok együttélése során. Mivel ilyen nagy minta elemzése során a második lehetőségre nincs mód, hajlunk a harmadik megfontolására.

Következtetések

A MOSAIC-projekt során létrejött egy olyan adatbázis az 1869-es népszámlálás megmaradt individuális adataiból, amelyet reprezentatívnak tekinthetünk a korabeli Magyarországra nézve. Pillanatnyilag ez az egyetlen ilyen típusú adatbázis, amely hamarosan mindenki számára hozzáférhetővé válik. Mindez lehetővé teszi régi kutatási kérdések alaposabb elemzését (család- és háztartás-szerkezet), de más demográfiai és társadalomtörténeti kérdések megközelítésére is módot ad majd. Elsősorban keresztmetszeti elemzésre ad alkalmat, de bizonyos esetekben lehetőség van dinamikus (fiktív kohorszok szerinti) elemzésre is (Pakot 2012). Bár ez a megközelítés nem tartozik a történeti demográfiai kutatások jelenlegi fősodrához, mindenképpen fontos új eredmények elérésére lesz lehetőség, és ezek részét képezhetik a nemzetközi összehasonlításoknak is.

IRODALOM

- Alter, G. (1998): L'Event History Analysis en démographie historique. Difficultés et perspectives. *Annales de Démographie Historique*, 2. 25–35.
- Alter, G. – Mandemakers, K. – Gutman, M. (2009): Defining and distributing longitudinal historical data in a general way through an intermediate structure. *Historical Social Research*, 34/3. 78–114.
- Ambrus J. (2007): A családkönyv mint a társadalomnéprajzi kutatás forrása. In Örsi Julianna (szerk.): *Mikroközösségek. Társadalom- és gazdaságtudományi eredmények innovációja*. Túrkeve – Szolnok. 153–165.
- Babbie, E. (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi K., Budapest.
- Benda Gy. (2002): A háztartások nagysága és szerkezete Keszthelyen, 1757–1851. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 109–141.

- Benda Gy. (2008): *Zsellérből polgár. Keszthely társadalma, 1740–1849*. L'Harmattan, Budapest.
- Bengtsson, T. – Campbell, C. – Lee, J. Z. et al. (2004): *Life under Pressure. Mortality and Living Standards in Europe and Asia, 1700–1900*. The MIT Press, Cambridge, Mass. – London.
- Buskó T. L. (2003): A hosszú távú demográfiai vizsgálat angol modellje. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 271–295.
- Dányi D. (1993): *Az 1850. és 1857. évi népszámlálások*. KSH, Budapest.
- Dupâquier, J. (ed.) (1995). *Histoire de la population française. 1-4*. Quadrige/PUF, Paris.
- Faragó T. (2001): Különböző háztartás-keletkezési rendszerek egy országon belül – változatok John Hajnal téziseire. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 19–63.
- Faragó T. (2002): Adalékok a történeti demográfiai kutatások nemzetközi áttekintéséhez I. (Svédország, Közép-Európa, Németország). *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 249–297.
- Faragó T. (2003): Történeti demográfia. In Bódy Zs. – Ö. Kovács J. (szerk.): *Bevezetés a társadalomtörténetbe*. Osiris, Budapest, 302–340.
- Garett, E. – Reid, A. – Schürer, K. – Szreter, S. (2003): *Changing Family Size in England and Wales. Place, Class and Demography, 1891–1911*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Gehrmann, R. (2009): *German Census-Taking before 1871*. MPIDR Working Paper (WP 2009-023 August 2009), Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock.
- Gruber, S. – Szotysek, M. (2012): Stem Families, Joint Families, and the European Pattern: What kind of a Reconsideration Do We Need? *Journal of Family History*, 37/1. 105–125.
- Gutman, M. – Alter, G. (1993): Family reconstitution as event history analysis. In Reher, D. – Schofield, R. (eds.): *Old and New Methods in Historical Demography*. Clarendon Press, Oxford, 159–177.
- Hajnal, J. (1965): European Marriage Patterns in Perspective. In Glass, D. V. – Eversley, D. E. (eds.): *Population in History*. Arnold, London, 101–143.
- Hajnal, J. (1982): Two Kinds of Preindustrial Households Formation Systems. *Population and Development Review*, 3. 449–494.
- Heilig B. (2000): Paraszti háztartások és háztartásciklusok Szőlőszárdon a 19. század második felében. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 225–265.
- Heilig B. (2007): Házasság és öröklési gyakorlat Szőlőszárdon, 1770–1890. *Korall*, 30. 99–141.
- Horváth G. K. (2011): *Magyaróvár társadalma a 19. század közepén. Nominális történeti források statisztikai elemzésének lehetőségei*. Kézirat.
- Husz I. (2002): *Család és társadalmi reprodukció a 19. században. Történeti-szociológiai tanulmány egy Buda-környéki mezőváros társadalmáról a családszerkezet változásának tükrében*. Osiris, Budapest.
- Kok, J. (2007): Principles and prospects of the life course paradigm. *Annales de Démographie Historique*, 203–230.
- Koltai G. (2003): Óriszentpéter népesedési viszonyai 1784–1895. A református egyház-község családrekonstrukciója. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 179–235.

- Őri P. – Pakot L. (2011): *Census and census-like material preserved in the archives of Hungary, Slovakia and Transylvania (Romania), 18-19th centuries*. MPIDR Working Paper (WP-2011-020), Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock.
- Pakot L. (2003). Szentegyhászfalu népessége, 1728–1914. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 237–270.
- Pakot L. (2009): Megözvegyülés és újraházasodás székelyföldi rurális közösségekben, 1840–1930. *Demográfia*, 52/1. 55–88.
- Pakot L. (2011): *Egyéni életutak, családok, közösségek. Székelyföldi falusi társadalmak dinamikája a 19. század második felében*. Doktori (PhD) disszertáció, kézirat.
- Pakot L. (2012): Családok és háztartások két székelyföldi településen a 19. század második felében. *Demográfia*, 55/4. 268–291.
- Pakot L. – Őri P. (2012.): Marriage systems and remarriage in 19th century Hungary: a comparative study. *The History of the Family*, 17/2, 105–124.
- Pozsgai P. (2000): Család, háztartás és tulajdon Torna vármegyében a 19. század második felében. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 1. 166–224.
- Pozsgai P. (2001): Család- és háztartásciklusok vizsgálatának eredményei a történeti demográfiai kutatásokban. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 2. 265–281.
- Sebestény I. (2002): Tiszabő történeti demográfiája a helyi katolikus anyakönyvek számítógépes feldolgozása alapján (1737–1799). *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 201–248.
- Sebők L. (összeáll.) (2005): *Az 1869. évi népszámlálás vallási adatai*. TLA Teleki László Intézet – KSH Népszámlálás – KSH Levéltár, Budapest.
- Sohajda F. (2003): A hosszú távú demográfiai vizsgálat francia modellje. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 297–315.
- Szołtysek, M. (2008): Rethinking Eastern Europe: household-formation patterns in the Polish-Lithuanian Commonwealth and European family systems. *Continuity and Change*, 23/3. 389–427.
- Thirring G. (1938): *Magyarország népessége II. József korában*. Budapest.
- Thirring L. (1983): *Az 1869–1980. évi népszámlálások története és jellemzői. I. rész (1869–1910)*. KSH, Budapest.
- Tóth Á. (2005): Járvány, éhínség és háborús pusztítás egy középvárosban. Adalékok a pozsonyi halandóság történetéhez, 1790–1849 között. *KSH NKI Történeti Demográfiai Évkönyve*, 93–114.
- Tsuya, N. O. – Wang Feng – Alter, G. – Lee, J. Z. et al. (2010): *Prudence and Pressure. Reproduction and Human Agency in Europe and Asia, 1700–1900*. The MIT Press, Cambridge, Mass. – London.
- Wrigley, E. A. – Schofield, R. (1981): *The Population History of England, 1541–1871*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Wrigley, E. A. – Davies, R. S. – Oeppen, J. A. – Schofield, R. (1997): *English Population History from Family Reconstitution, 1580–1837*. Cambridge University Press, Cambridge.

Tárgyszavak:

Történeti demográfia
Népszámlálások
1869-es népszámlálás
Adatbázisok
Család- és háztartásszerkezet

**HUNGARY'S SOCIETY IN 1869. THE MOSAIC DATABASE
FOR HISTORIC HUNGARY**

Abstract

The MOSAIC project was initialized by Max Planck Institute for Demographic Research in 2011. It aims at constructing databases from the surviving individual historical census-data of continental Europe, which could make a series of international comparative studies possible in the field of historical demography and social history.

The Hungarian sample is based on census 1869 and it is representative of the territory of historical Hungarian Kingdom. It consists of data of around 30,000 individuals living in more than 5,000 households in rural communities. The census sheets contain information on houses, farm animals and persons living in the households. Name, birth date, sex, religion, marital status, occupation, absence or presence, birth place and literacy are indicated, household position is missing in some cases, but household structure can generally be reconstructed.

The paper describes in detail the sampling procedure (stratified random sampling with settlements as the units of sampling), and gives information on the digitalization process and source problems. It also discusses the possibilities of database building in Hungary and describes the existing databases.

FÜGGELÉK

1. A minta települései, népességszám és felekezet szerinti
Settlements of the sample by population size and denomination

Régió	Megye	Mási településnév	Településnév magyarul	Hiányzó	Izr.	Kat.	R. kat.	Felekezet			Unit.	Össz.		
								G. kat.	Örm. kat.	Ort.				
Kelet-Felvidék	Sáros	Sarisiké/Darvoce	Darboz	0	0	0	392	1	0	0	1	0	394	
	Torna	Silická Jablonica	Jablonea	0	29	0	98	0	0	0	30	427	0	584
	Zemplén	Lukacovec	Lukaszóc	0	33	0	198	40	0	0	0	0	0	271
	Sáros	Medziarany	Megyes	0	0	0	74	25	0	0	112	0	0	211
	Zemplén	Medzilaborce	Mezlabore	0	164	0	15	642	0	0	3	0	0	824
	Zemplén	Ostrovica	Ostrozanyica	0	17	0	8	147	0	0	0	0	0	172
	Szepes	Svalbovec	Svalboz	0	24	0	92	0	0	0	293	0	0	409
	Sáros	Kamenica	Tarkó	0	0	0	632	104	0	0	0	0	0	736
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Ceizfalva	Czeizfal	0	0	0	54	0	0	0	1	32	0	87
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Csallanos	Csallanos	0	0	0	86	0	0	0	1	15	0	102
Alföld	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Csallanos	Csallanos	0	0	0	213	0	0	0	4	25	0	242
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Halesz	Halesz	0	0	0	59	0	0	0	0	0	0	59
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Monosztorpuszta	Monosztorpuszta	0	0	0	746	0	0	0	11	603	0	1360
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Nyirpuszta	Nyirpuszta	0	0	0	479	0	0	0	86	434	0	989
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Orgovány	Orgovány	0	0	0	190	0	0	0	0	42	0	232
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Szekfő	Szekfő	0	0	0	526	0	0	0	5	26	0	557
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Téglás	Téglás	0	0	0	91	0	0	0	0	52	0	143
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Keekemené/Úrreti puszta	Úrreti puszta	0	7	0	23	0	0	0	280	0	0	310
	Zólyom	Bacarov	Bacarov	0	0	0	630	0	0	0	2	0	0	632
	Zólyom	Branovo	Rudlová	0	0	0	5	0	0	0	235	0	0	240
Közép-Felvidék	Zólyom	Sielhice	Szélynye	0	5	0	590	0	0	0	2	0	0	597
	Északkelet-Magyarország	Deménd	Deménd	0	5	0	835	0	0	0	0	3	0	843
		Kispest	Kispestés	Kispestés	0	15	0	150	41	0	0	0	23	0
Észak-Dunántúl	Zemplén	Kisrosvagy	Kisrosvagy	0	60	0	164	92	0	0	3	138	0	477
	Zemplén	Semjén	Semjén	0	23	0	31	2	0	0	0	467	0	523
	Komárom	Kisgánád	Kisgánád	0	29	0	334	0	0	0	26	303	0	692
Közép-Magyarország	Komárom	Szék	Szék	0	4	0	292	0	0	0	440	38	0	774
	Komárom	Tardos	Tardos	0	12	0	1249	0	0	0	0	0	0	1261
	Komárom	Újszény	Újszény	0	50	0	1036	0	0	3	49	202	0	1340

Régió	Megye	Mái településnév	Településnév magyarul	Földhasználat										Total		
				Hányzó	Izr.	Kat.	R. Kat.	G. Kat.		Örm. kat.	G.K. kat.	Ev.	Ref.		Umit.	
								G. Kat.	Örm. kat.							
Partium	Szilág	Benesat	Benedekfalva	0	48	0	18	427	0	0	0	0	0	51	0	544
	Szilág	Csereit	Cigányi	0	9	0	7	596	0	0	0	0	0	20	0	632
	Szilág	Aréhid	Erdőd	0	9	0	15	99	0	0	0	0	0	406	0	529
	Szilág	Cocuiu	Kusaly	0	18	0	0	536	6	0	0	0	0	294	0	854
Dél-Dunántúl	Szilág	Corni	Somfalva	0	26	0	5	607	0	0	0	0	6	0	644	
	Szilág	Sancraul Silvanei	Szilágcsanakirál	0	10	0	43	32	0	0	0	0	0	183	0	268
	Bananya	Mohács	Mohács	1	328	5	1798	3	0	0	549	8	33	0	2725	
	Somogy	Tóthszentgyörgy	Tóthszentgyörgy	0	5	0	78	0	0	0	0	0	358	0	441	
	Erdély	Maros	Tóthújfalva	Tóthújfalva	0	4	0	624	0	0	0	0	0	10	0	638
		Maros	Bredesi	Bredesi	0	0	0	0	356	0	0	0	0	4	0	360
		Maros	Déda	Déda	0	99	0	10	13	0	0	1266	1	85	0	1474
		Maros	Dáméni	Déményháza	0	0	0	495	0	0	0	0	0	1	0	496
	Nyugat-Felvidék	Maros	Sangorgiude Padure	Erdőszentgyörgy	0	190	0	109	55	24	644	6	894	39	1961	
		Maros	Vorniceni	Mézszabad	0	6	0	6	718	1	0	0	0	2	0	733
Maros		Sentandrei	Nyírádántrésfalva	0	0	0	26	276	0	0	0	0	234	10	546	
Maros		Sansimon	Nyírádászentimón	0	0	0	1	0	0	0	0	0	230	0	231	
Pozsony		Cenkovec	Csenke	0	0	0	247	0	0	0	0	0	1	0	248	
Bors		Iha	Eny	0	13	0	232	0	0	0	0	0	31	0	276	
Bors		Plavé Vozokany	Fakó Vezekény	0	12	0	177	0	0	0	0	0	520	5	714	
Pozsony		Jankó - Horvá Jankó	Felső Jányok	0	18	0	213	0	0	0	0	0	0	0	231	
Nyitra		Velký Lapsák	Nagylapás	0	27	0	379	0	0	0	0	0	0	0	406	
Összesen		Nyitra	Radosovec	Radosócvész	0	28	0	382	0	0	0	0	5	0	0	415
	Pozsony	Blátná na Ostrove	Kotlán	0	39	0	303	0	0	0	0	1	0	0	343	
	Nyitra	Teszár	Sárosfa	0	11	0	288	0	0	0	0	1	0	0	300	
	Komárom	Rodvaň nad Dunajom	Teszár	0	9	0	7	0	0	0	0	0	0	81	0	97
			Záivató	1	1386	5	14753	4812	31	2462	2127	5778	49	31406		